

Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer om ersättning till kommuner för räddningstjänst och viss sanering

**Räddningstjänst och förebyggande åtgärder
enligt lagen om skydd mot olyckor**

Statens räddningsverk meddelar föreskrifter och allmänna råd inom följande lagstiftningsområden:

- Allvarliga kemikalieolyckor
- Brandfarliga och explosiva varor
- Civilt försvar
- Ordning och säkerhet
- Räddningstjänst och förebyggande åtgärder enligt lagen om skydd mot olyckor
- Teknisk kontroll
- Transport av farligt gods

Beställningsadress
Norstedts Juridik AB
Kundservice
106 47 Stockholm

Telefon
08-690 91 90
Fax
08-690 91 91

E-post
kundservice@nj.se
Internet
www.fritzes.se

ISSN
0283-6165

Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer om ersättning till kommuner för räddningstjänst och viss sanering;

beslutade den 23 juni 2004.

Räddningsverket meddelar följande allmänna råd och kommentarer om sådan statlig ersättning till kommuner som regleras av lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Räddningsverkets meddelande 1995:2 upphör samtidigt att gälla.

Dessa allmänna råd har beslutats efter samråd med Svenska kommunförbundet. Utöver det har representanter för elva kommuner medverkat med synpunkter.

Allmänna råd har en annan juridisk status än föreskrifter. De är inte tvingande, utan deras funktion är att förtydliga innebörden i en författning (lag, förordning eller myndighetsföreskrifter) och att ge generella rekommendationer om deras tillämpning.

Allmänna råd är markerade med grå bakgrund.

Statens räddningsverk

ROLAND NILSSON

Lennart Larsson
(Avdelningen för stöd till räddningsinsatser)

Rättsliga grunder

Lagen (2003:778) och förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor förkortas LSO respektive FSO i dessa allmänna råd.

LSO och FSO innehåller bestämmelser om ersättning till kommuner som haft kostnader för räddningstjänst eller sanering med anledning av utflöde av olja eller andra skadliga ämnen samt andra frågor som är kopplade till frågan om ersättning.

Ersättningsgrunder

Räddningsinsats och sanering med anledning av utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen

7 kap. 2 § LSO

När utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen föranleder insatser i kommunal räddningstjänst, har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av räddningstjänstkostnaderna som överstiger ett av regeringen fastställt belopp, om utflödet har skett utanför Sveriges sjöterritorium eller inom den del av sjöterritoriet där räddningsinsatser skall göras enligt 4 kap. 5 § eller inom Göta älv, Trollhätte kanal eller Södertälje kanal.

Om en kommun haft kostnader för sanering med anledning av sådant utflöde som avses i första stycket, har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av saneringskostnaderna som överstiger ett av regeringen fastställt belopp.

Räddningsinsats som har medfört betydande kostnader

7 kap. 3 § LSO

Om en räddningsinsats i kommunal räddningstjänst har medfört betydande kostnader, har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av kostnaderna som överstiger en självrisk. En förutsättning för rätt till ersättning är att kostnaderna är direkt hänförliga till räddningsinsatsen. Självriskens beräknas enligt grunder som regeringen fastställer.

Beräkning av självrisk

Bestämmelser om självrisk regleras i FSO, 7 kap. 1-2 §§.

Vid räddningsinsats eller sanering med anledning av utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen

7 kap. 1 § FSO

Ersättning enligt 7 kap. 2 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor lämnas för den del av kostnaden som överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för det år då kostnaden uppstod.

Vid räddningsinsats som medför betydande kostnader

7 kap. 2 § FSO

Självriskan enligt 7 kap. 3 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor utgörs av ett belopp som motsvarar 0,02 procent av det sammanlagda skatteunderlag som står till kommunens förfogande året före det år då kostnaderna uppkommit.

Definition av räddningstjänst

1 kap. 2 § första stycket, LSO

Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön.

1 kap. 2 § tredje stycket, LSO

Staten eller kommunen skall ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.

3 kap. 9 § första stycket, LSO

En räddningsinsats är avslutad när den som leder insatsen (räddningsledaren) fattar beslut om detta. Beslutet skall redovisas i skriftlig form.

När en räddningsinsats är avslutad skall räddningsledaren, om det är möjligt, underrätta ägaren eller nyttjanderättshavaren till den egendom som räddningsinsatsen har avsett om behovet av bevakning, restvärdesskydd, sanering och återställning.

Definition av sanering¹

Med sanering bör i oljeskyddssammanhang avses insatser för rengöring av stränder och anläggningar som smutsats ned av olja. Saneringsinsatserna kan också omfatta övriga oljeskadebegränsande insatser som inte betraktas som räddningstjänst, t ex att forsla bort och ta hand om upptagen olja och liknade åtgärder som följer av en strandrengöring.

Exempel på saneringsåtgärder:

1. Avlägsna olja som nått land och som kontaminerar strandpartier.
2. Avlägsna och forsla bort olja som ”förankrats” eller ”fixerats” vid stranden.

¹ Detta avsnitt om sanering bygger på uppgifter som hämtats från Räddningsverkets handbok *Oljan är lös*.

**SRVFS
2004:11**

3. Forsla bort och ta hand om oljebemängt avfall och upptagen olja.
4. Rengöring av stränder och anläggningar.
5. Återställa skadade strandområden eller anläggningar till acceptabelt skick.

Ofta används samma metoder och tekniska utrustning vid såväl räddningsinsats som sanering. Även de personella resurserna kan vara desamma.

Om ett utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen har föranlett både en räddnings- och saneringsinsats bör det framgå av ansökan vilka åtgärder och kostnader som hör till respektive insats.

Övrigt

I LSO finns ett antal andra lagrum som kan vara av betydelse i samband med kommunens möjligheter till ersättning av staten. Exempel på sådana lagrum anges nedan.

Angående	Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO
Medverkan från annan kommun och från statlig myndighet	6 kap. 7 § 7 kap. 1 §
<i>Tjänsteplikt</i> allmänt ersättning ersättning vid personskada	6 kap. 1 § 7 kap. 4 § 7 kap. 5 §
<i>Ingrepp i annans rätt</i> allmänt polismyndighetens hjälp uppehälle ersättning till ägare eller nyttjanderättshavare	6 kap. 2 § första stycket 6 kap. 3 § 6 kap. 4 § 7 kap. 6 §
Dokumentation av vissa beslut	4 kap. 7 § 6 kap. 6 §

Praxis

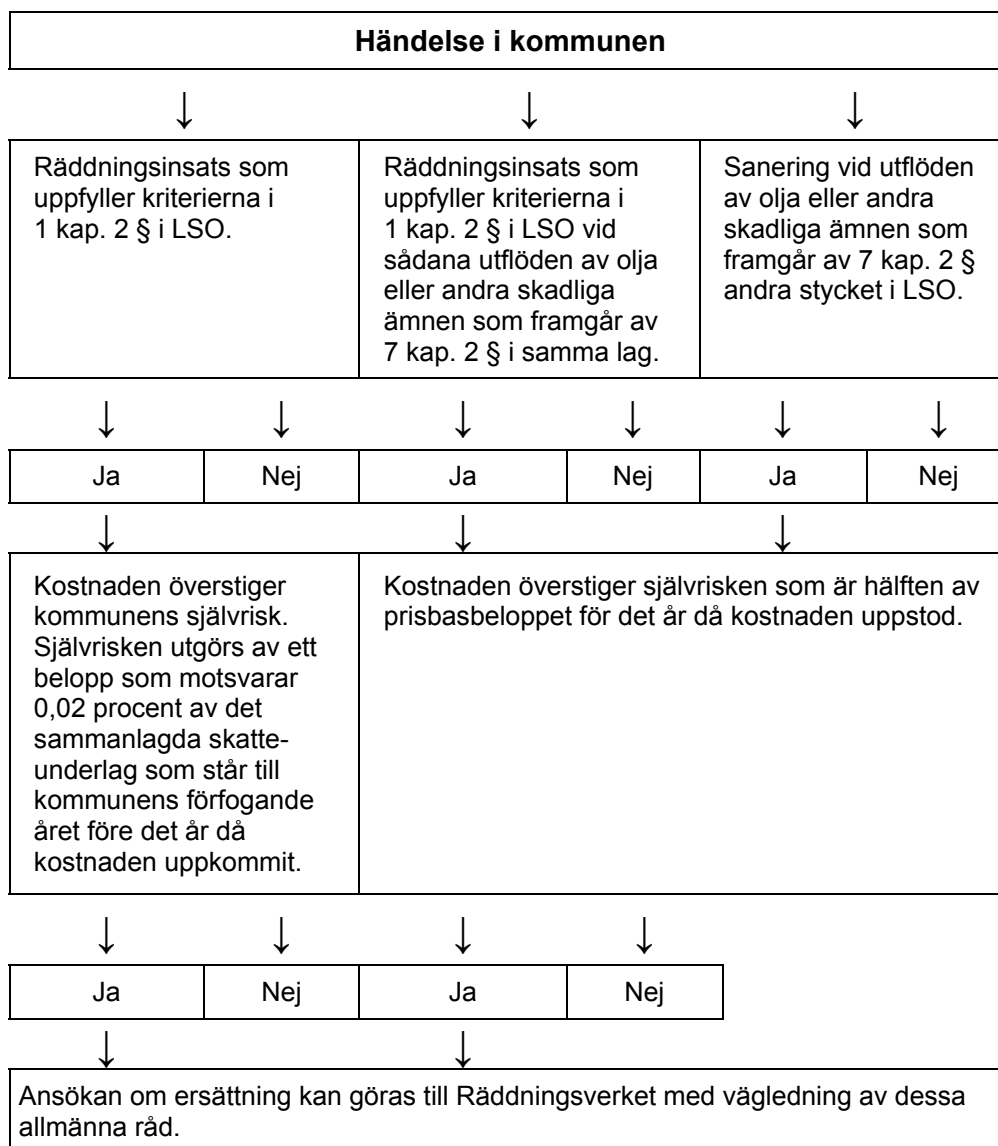
Räddningsverkets beslut om ersättning kan enligt 10 kap. 6 § LSO överklagas av kommunen. Detta görs till Länsrätten i Värmlands län, dvs. den länsrätt där beslutande myndighet har sitt säte. Länsrättens dom kan överklagas av både kommunen och Räddningsverket till Kammarrätten i Göteborg och vidare till Regeringsrätten². För kammar- och regeringsrättens prövning krävs prövningstillstånd.

² Möjligheten för Räddningsverket att överklaga infördes den 1 januari 2004.

Domar med anledning av att en kommun överklagat Räddningsverkets beslut finns redovisade på Räddningsverkets hemsida, www.raddningsverket.se.

Schematisk beskrivning

Statlig ersättning enligt LSO kan schematiskt beskrivas på följande sätt:

Allmänna ersättningsprinciper

Avsikten med ersättning till kommuner enligt LSO är att ge kompensation för de faktiska kostnader som kommunen haft för en genomförd räddnings- eller saneringsinsats.

En förutsättning för rätt till ersättning för räddningstjänstkostnader är att kostnaderna går att hänföra direkt till räddningsinsatsen.

Övriga kostnader som är en följd av den händelse som förorsakat insatsen ger inte möjligheter till ersättning.

Parallellt med eller efter en räddningsinsats kan kommunen behöva vidta andra åtgärder, t.ex. inom ramen för miljö- och hälsoskyddet eller socialtjänsten. Kostnader för sådana åtgärder omfattas inte av detta ersättningssystem.

Personalkostnader

Beträffande personalkostnader är det endast den direkta lönekostnaden (inklusive sociala avgifter, personalomkostnader [po] och i förekommande fall semestersättning) för arbete i samband med den aktuella insatsen som ersätts.

Kostnader för att upprätthålla kommunens ordinarie beredskap ersätts inte.

Verifiering

Kommunen bör kunna verifiera sina kostnader på lämpligt sätt. Detta är särskilt angeläget vid ersättning i samband med utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen.

När staten återkräver aktuella kostnader från försäkringsbolag eller Internationella oljeskadefonden måste faktiska kostnader verifieras.

Verifieringen bör ske med olika handlingar som styrker kostnaderna, exempelvis utdrag ur kommunens ordinarie redovisningssystem, lönelistor, kopior av fakturor etc.

Oavsett vilken typ av verifiering som väljs måste alltid kostnaden i klartext kunna utläsas, dvs. vilken typ av kostnad som avses och även vilket ändamål och syfte som kostnaden haft.

En målsättning i kommunens redovisning av kostnader bör vara att så långt som möjligt utnyttja kommunens redan befintliga system eller rutiner för redovisning, t.ex. eget redovisningssystem. Komplettering till detta kan dock behöva användas för att redovisa vissa kostnader.

Schabloniserade kostnader

För vissa typer av kostnader bör kommunen vid sin ansökan yrka ersättning enligt de schablonbelopp som framgår av dessa allmänna råd.

Om kommunen bedömer det lämpligt kan förenklingar skapas för vissa typer av kostnader. Ett exempel på detta kan vara att för en viss personalgrupp, med likartad lön, presentera den totala lönekostnaden för hela personalgruppen utifrån en genomsnittlig lön för individerna i gruppen och med hänsyn taget till den använda arbetstiden.

Om en sådan modell används bör kommunen kunna tillhandahålla uppgifter som medger en kontroll av rimlighet och skälighet i kommunens beräkning.

Exempel på sådana förenklingar som tidigare använts av kommuner finns tillgängliga på Räddningsverkets webbplats, www.raddningsverket.se.

Räddnings- och saneringsinsats

Ofta används samma metoder och tekniska utrustning vid såväl räddningsinsats som sanering. Även de personella resurserna kan vara desamma.

Om ett utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen har föranlett både en räddnings- och saneringsinsats bör det framgå av ansökan vilka åtgärder och kostnader som hör till respektive insats.

Upprätta ansökan

Kostnader för att upprätta kommunens ansökan till Räddningsverket bör inte betraktas som kostnader för insatsen och är därmed inte berättigade till ersättning.

Medverkan från annan kommun eller från statlig myndighet

Om en annan kommun medverkat i räddningstjänst eller sanering i den kommun som söker ersättning, gäller samma bedömningsgrunder för den medverkande kommunens kostnader.

Den medverkande kommunens kostnader bör innefattas i ansökan från den kommunen där insatsen har skett.

När en statlig myndighet medverkar i en kommunal räddningsinsats kan inte staten ställa några krav på ersättning av kommunen³.

Kostnader för medverkan från en statlig myndighet kan därför inte ersättas.

³ Prop. 2002/03:119, sid. 121

Mervärdesskatt

Ersättning enligt LSO är inte mervärdesskattepliktig. Enligt 5 § andra stycket lagen (1995:1518) om mervärdesskattekonton för kommuner och landsting, har kommunen rätt till ersättning från kommunens mervärdesskattekonto för ingående moms som inte dragits av enligt mervärdesskatte-
lagen.

Kommunens kostnader bör därför vid ansökan om ersättning redovisas exklusive moms. Vid insatser med anledning av utflöde av olja bör dock moms redovisas särskilt, eftersom staten i vissa fall kan få ersättning för denna från den internationella oljeskadefonden.

Upphandling av tjänster och materiel

Om kommunen i samband med en räddnings- eller saneringsinsats anlitar ett externt företag för särskilda tjänster eller för inköp av viss materiel ingår även dessa kostnader i underlaget för ersättningsprövning.

En skälighetsbedömning bör dock göras med hänsyn till omständigheterna, t.ex. om situationen har medgett att tjänsten eller varan kunnat upphandlas i konkurrens.

Schablonersättning för kommunal materiel

Schablonersättningen för utrustning är indelad i åtta prisgrupper. I ersättningen ingår kostnader för förslitning, underhåll, återställning, smörjmedel och bränsle för drift. I ersättningen inkluderas också användandet av annan utrustning som är fast monterad eller ingår som en funktion i en viss materielgrupp, t.ex. radioutrustning som är fast monterad i ett fordon.

Ersättning betalas inte med större belopp än nyanskaffningsvärdet av materielen. Efter att nyanskaffningsvärdet uppnåtts utgår ersättning enbart för de faktiska kostnaderna. För brandslang utgår schablonersättning med högst halva nyanskaffningsvärdet.

De redovisade inköpriserna är exklusive moms.

Som tid räknas all användningstid mellan hämtningen och återlämningen av materielen.

Minimiersättning som motsvarar fyra timmars användningstid medges alltid även om den faktiska användningstiden varit kortare än fyra timmar. För prisgrupp 7 (brandslang) utgör minimiersättningen motsvarande två dygns användningstid oavsett om användningstiden varit kortare. För prisgrupp 8 (oljelänsa) avses ersättning per användningstillfälle och samma ersättning utbetalas oavsett hur lång användningstid som är aktuell.

Om kommunen väljer att redovisa utrustningskostnader enligt schablonmodellen innebär det att andra kostnader som man haft som är utrustningsrelaterade inte behöver redovisas. Ett sådant exempel är att drivmedel, smörjmedel m.m. som använts till den aktuella utrustningen inte skall redovisas vid ansökan eftersom denna kostnad innefattas i schablonbeloppet.

Schablonbeloppen är kopplade till index. Gällande index är ITPI Prod SNI97:29⁴.

Indexomräkning av ersättningsbelopp sker av Räddningsverket varje kalenderårskifte och gäller för det kommande kalenderåret. Beräkningen grundas på de uppgifter som publiceras av Statistiska Centralbyrån, SCB, för den föregående december månad.

Bas månad/start månad är december år 2003 då index var 147,0. Första omräkning sker i kalenderårsskiftet 2004-2005 med det indextal som gällde för december månad 2004. (Publiceras januari 2005.)

Exempel på hur beräkningen sker för kalenderår 2005:

Grundbelopp enligt tabell för prisgrupp 1-8 divideras med indextalet för bas månaden/start månaden december 2003 dvs. 147,0 för att därefter multipliceras med index för december 2004.

Antag att index för december 2004 kommer att vara 149,3, då blir ersättningsbeloppet per timme för utrustning ur prisgrupp 1, $360 \div 147,0 \times 149,3 = 366$ kronor (beloppet 366 är avrundat).

Prisgrupper

Prisgrupp 1

Typ	Materiel med inköpspris mellan 1 – 5 miljoner kronor och med tidsödande återställningsarbete. Små reparationer är sällsynta, skador leder ofta till omfattande reparationer som ersätts separat.
Exempel	Brandfordon, maskinstege, hävare, specialfordon.
Ersättning:	360 kronor per timme.

Prisgrupp 2

Typ:	Materiel med inköpspris mellan 100 000 – 1 miljon kronor och med tidsödande återställningsarbete.
Exempel:	Båtar, fordon, motorsprutor klass 2 och 3.
Ersättning:	240 kronor per timme.

⁴ ITPI = prisindex för inhemsk tillgång, SNI97:29 är branschgrupperingen för ”Maskiner utom kontorsmaskiner och datorer”.

**SRVFS
2004:11****Prisgrupp 3**

Typ:	Materiel med inköpspris mellan 10 000 – 100 000 kronor och med tidsödande återställningsarbete.
Exempel:	Motorsprutor klass 1, skumaggregat, andningsapparater, kemdräkter, oscillerande vattenkanoner, mindre båtar.
Ersättning:	120 kronor per timme.

Prisgrupp 4

Typ:	Materiel med inköpspris mellan 10 000 – 100 000 kronor men normalt med ringa återställningsarbete.
Exempel:	Generatorer, hydraulverktyg, vattenkanoner, rökläktar, lyftkuddar med kringutrustning.
Ersättning:	90 kronor per timme.

Prisgrupp 5

Typ:	Materiel med inköpspris understigande 10 000 kronor. Materielen utsätts ofta för hårt slitage och fordrar tidsödande återställningsarbete.
Exempel:	Länspumpar, kempumpar, sågverktyg, motorkap.
Ersättning:	60 kronor per timme.

Prisgrupp 6

Typ:	Materiel med inköpspris understigande 10 000 kronor som fordrar ringa återställningsarbete.
Exempel:	Gasindikatorer, kemoveraller, kommunikationsradio, domkrafter, stegar (bärbara), belysningsmateriel, självresande bassäng.
Ersättning:	30 kronor per timme.

Prisgrupp 7

Typ:	Brandslang
Ersättning:	120 kronor per dygn och längd. Ersättningen inkluderar erforderlig slangarmatur som grenrör, strålrör m.m.

Prisgrupp 8

Typ:	Oljelänsa (ej absorberingslänsa).
Ersättning:	120 kronor per meter länsa och användningstillfälle.

Schablonersättning för statlig materiel som förvaltas av kommunen

För sådan materiel som staten har anskaffat och äger men som ställts till kommunens disposition och där kommunen förvarar, vårdar, underhåller och redovisar materielen, medges schablonersättning med 80 procent av de belopp som anges i ovanstående prisgrupper.

Förhållandet är aktuellt i första hand när det gäller så kallad RUHB-materiel (materiel för räddningstjänst under höjd beredskap) som ägs av staten genom Räddningsverket samt för viss materiel som ägs av staten genom Försvarsmakten (t.ex. bandvagnar). För denna typ av materiel har inte kommunen haft några kapitalkostnader. Dock har kommunen i samband med användandet kostnader för drift, underhåll, återställning etc.

Kommunen bör för sådan statlig materiel ansöka om ersättning enligt den här redovisade schablonmodellen men kan också välja att redovisa faktiska kostnader för användandet i samband med den aktuella insatsen.

Schablonersättning för övergripande kostnader

I de fall kommunen haft mindre kostnader som är svåra att definiera eller verifiera bör kommunen ansöka om schablonersättning för övergripande kostnader.

Exempel på sådana kostnader är förbrukningsmateriel som köpts in tidigare och där förbrukning helt eller delvis skett under insatsen, telefonsamtal etc. Förutsättningen för att denna schablonersättning kan erhållas är att ersättning för aktuella faktiska kostnader inte yrkats.

Schablonersättning lämnas med ett belopp som uppgår till 1 procent av den totala kostnaden för insatsen.

Med totala kostnaden avses den statliga ersättning som tillerkänns kommunen innan dess att kommunens självrisk räknats bort. Om kommunen önskar schablonersättning för övergripande kostnader skall detta anges vid ansökan.

Ersättning för utrustning som har skadats, förbrukats eller förkommit

För utrustning som har skadats, förbrukats eller förkommit i samband med insatsen lämnas ersättning för nyanskaffningsvärdet för materiel av motsvarande slag.

Avdrag med hänsyn till ålder, förslitningsgrad och allmänt skick görs dock. Avskrivningstid för den aktuella utrustningen vägs också in i bedömningen.

Kommunen bör i sin ansökan ange ett ersättningsbelopp med hänsyn till ovanstående.

Ersättning lämnas endast under förutsättning att utrustningen har hanterats på ett sådant sätt att förlust eller skada inte uppenbart orsakats av felaktigt handhavande. Maskinell utrustning bör t.ex. skötas och underhållas på ett vedertaget sätt och förvaras stöldsäkert. Ersättning medges inte för utrustning som tidigare varit utsatt för onormalt stort slitage.

Kommunen bör kunna verifiera åldern på den utrustning som ersättningsanspråket avser. Vidare bör skaderapport kunna lämnas för skadad utrustning, dvs. en beskrivning av hur skadan uppkommit. Om utrustning med mer än ett ringa värde förkommit bör polisanmälan göras.

Inköpt utrustning med restvärde

Ersättning lämnas endast för kostnader som har direkt anknytning till den insats som ersättningen avser. För utrustning som kommunen nyanskaffat i samband med insatsen kan ett visst restvärde finnas efter det att insatsen avslutats. Från ersättningen för sådan utrustning avräknas restvärdet. Hänsyn tas till den förslitning som utrustningen utsatts för, normal avskrivningstid etc.

Kommunen bör i sin ansökan ange ett ersättningsbelopp med hänsyn till restvärdet för inköpt utrustning.

Ansökan

Allmänt

Ansökan om ersättning enligt LSO bör sändas till Räddningsverket så snart som möjligt efter en avslutad insats, vilket underlättar handläggningen både för kommunen och Räddningsverket.

Om Räddningsverket anser att kommunens ansökan inte är fullständig, kan delbeslut komma att fattas avseende de kostnader där tillräckligt underlag finns.

Det finns ingen begränsning för hur lång tid efter insatsen som ansökan kan lämnas eller kompletteras.

Om en kommun bedömer att den kan vara berättigad till statlig ersättning, bör Räddningsverket informeras i ett tidigt skede om insatsens omfattning och uppskattade kostnader för insatsen. Detta kan med fördel göras, om omständigheterna medger, redan under pågående insats.

Räddningsverket kan därmed i ett tidigt skede ge sådan information till kommunen som kan underlätta vid ansökan.

Ersättning för räddningstjänstkostnader

Ansökan om ersättning för räddningstjänstkostnader enligt 7 kap. 3 § LSO bör göras på den ansökningshandling som Räddningsverket tillhandahåller.

Ytterligare information lämnas av Räddningsverket eller via verkets webbplats, www.raddningsverket.se. På webbplatsen finns blankett för ansökan med exempel på hur en ansökan utformas, nyttiga tips m.m.

Ersättning för räddningstjänst och sanering i samband med utflöde av olja eller andra skadliga ämnen

Ansökan som avser ersättning för räddningsinsats med anledning av utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen, eller sanering med anledning av utflöde i vatten av olja eller andra skadliga ämnen enligt 7 kap. 2 § LSO bör göras enligt särskilda rutiner i datorprogrammet ORÄDD. Programmet kan erhållas från Räddningsverket.

Övriga handlingar som bör bifogas ansökan

Till ansökan bör bifogas handlingar som på olika sätt beskriver och styrker uppgifterna om insatsen. Exempel på sådana handlingar är

- handlingar som på lämpligt sätt verifierar kostnader, t.ex. utdrag ur redovisningsystem, kopia av fakturor,
- sammanställningar av respektive delkostnader t.ex. redovisning av använd materiel, externa kostnader,
- uppgifter som redovisar när insatsen påbörjats och avslutats (datum och klockslag),
- dagbok, insatsrapport eller motsvarande,
- karta, skiss över området,
- annan dokumentation, t.ex. fotografier.